

Foia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST A

Mercuri
27. mart.
8. apr.

Ese totu a opt'a di
Pretiala pentru Austria
pe Jan. - jun. 4 fl. —
Pentru Romania
pe Jan.—jun. unu galbenu.

Nr.
11.

Cancelari'a redactiunei
Strat'a morariloru Nr. 10.
unde sunt a se adresa manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Anulu
IV.
1868.

ALESANDRU PETRICEICU-HAJDEU.

In secolulu XVII. famili'a boeresca Hajdeu, care posiedea nesce proprietati teritoriale forte intinse in districtulu Hotinului, se inrudì cu o alta familia nu cu mai pucina influintia, anume Petriceicu.

Marele paharnicu Stefanu Hajdeu, fiulu parcalabului de Hotinu Efremu Hajdeu si nepotulu marelui vornicu Gavrilu Hajdeu, supranumitu Tiopa, luà in insotire pre Rocsand'a, fiic'a marelui logofetu Toderascu Petriceicu.

In anulu 1672 fratele Rocsandei, marele eluceru Stefanu Petriceicu, a fostu alesu la domnia Moldovei.

In 1673 Turcii fiindu in resbelu cu Polonia, in fruntea carora se aflà celebrulu Joanu

Sobieski, peste putinu dupa aceea alesu rege alu Poloniei, Stefanu Petriceicu trecu in partea crestintiloru in midiloculu bataliei de la Hotinu, ranit cu propri'a sa mana pe serashierulu Hussein pasia, si decise victori'a in favorea Poloniei.

In aceea-si batalia, luptandu-se vitejese contra Turciloru, cadìu mortu pe campulu de onore cumnatulu principelui, marele paharnicu Stefanu Hajdeu.

In Engel, in Wolff, in Sincai etc. se potu citi destule detailie politice despre domnia lui Stefanu Petriceicu.

Perdiendu tronulu din caus'a aliantiei sale cu regele Joanu Sobieski, elu fu silitu a emigrà in Poloni'a cu tota famili'a, si cu mai multi boeri devotati, Murgultiesci, Turculesci,

ALESANDRU PETRICEICU-HAJDEU.

Habasiesci etc. Ne avendu copfi din insotfrea sa cu Mari'a Catargiu, Stefanu Petriceicu infii pe cei doi nepoti ai sei de sora, fiii eroului Stefanu Hajdeu, Nicolau si Georgiu, incatu de atunci incóce famili'a Hajdeu adause catra numele seu pe acelu de Petriceicu.

Camer'a Polóna acordà lui Stefanu Petriceicu si mostenitoriloru sei, adeca Hajdeiloru, o pensiune anuala ereditaria de 20.000 de galbeni pe care ei au primit'o dupa aceea regulatu, distribuind'o in analogia intre toti membrii nemului, pana la ocuparea Poloniei de catra Russia sub Ecaterina II.

Atunci traia Tadeu Petriceicu-Hajdeu, straneptulu lui Georgiu Petriceicu-Hajdeu, adeca a patr'a generatiune de la voda Stefanu Petriceicu.*)

Evitandu despotismulu rusecu, elu se retrase in provinciile austriace, studià cu distinctiune la universitatea de la Cracovi'a, de unde esì doctoru in dreptu; intrà in armat'a austriaca, se distinse prin bravura la luarea Belgradului de catra maresialulu Laudon, si apoi la 1812, candu districtulu Hotinului, de'mpreuna cu tota Besarabi'a, trecu sub stapanirea muscalésca se intorse in antic'a patria a strabuniloru, recastigà prin judecata o parte din mostele ereditarie, si se stabilì pentru totdeauna in satulu Cristinescii de langa Hotinu.

Crescutu la Cracovi'a, elu publicà mai multe poesii fórt frumóse in limb'a polona, despre cari vorbesce istori'a literaturei de Bentkowski, traduse din nemtiesce comediele lui Kotzebue si din romanesce Pravil'a lui Andronachi Donici; ér in ultimii ani ai vietiei sale se apucase a adunà traditiunile natiunale ale Romaniloru din Besarabi'a.

Tadeu Petriceicu-Hajdeu avu trei fii: Tadeu, Colonelu in gard'a imperiala rusésca, mortu sunt acum cati-va ani in retragere; Boleslavu, carele traesce pana acum la tiéra, ocupandu-se cu agronomia; in fine Alesandru, celu mai mare patriotu romanu si barbatulu celu mai invetiatu din Besarabi'a.

Nascutu la 1811, Alesandru Petriceicu-Hajdeu, inzestratu cu o memoria miraculósa si condusu de catra insu-si parintele seu Tadeu, in etatea de diece ani vorbia elinesce si latinesce.

Intrà fórt june la universitatea de la Harcovu, unde urmà cursulu de dreptu, studiandu totu-d'odata botanic'a cu atât'a succesu, incatu

obtienu prin concursu o medalia de auru pentru o disertatiune „despre vieti'a plantelor“; — trecu apoi la universitatea de la Lemberg in Galiti'a; de aci la universitatea de la München in Bavari'a, unde se aflau atunci profesorii cei mai ilustru ai Germaniei, Görres, Ast, Phillips, Schelling, etc.; in fine se intorse in Russia, si voindu a-si face o cariera mai indepedinte, se apuca de avocatura, in care ajunse la o celebritate atatu de mare, in catu clientii de pe la capetele cele mai departate ale Russeiei veniau la Chisineu pentru a incredintià procesele loru lui Alesandru Hajdeu.

Scrierile acestui insemnatu Romanu sunt putne din dóue cause: pe de o parte persecutiunea guvernului rusecu, care impedece pe Besarabiani de a se ocupa cu istori'a si cu literatur'a romana, fia macaru si in limb'a rusésca, ér pe de alta parte profesiunea de avocatu, care nu lasa mai neci unu momentu liberu.

Cu tóte astea, elu publicà in diferite timpuri, in felurite diure rusesci dintre 1830—40 urmatórele scrieri: 1) O idea despre filosofia ca sciinti'a vietii; 2) Cantece nationale romane, cu note istorice; 3) Duc'a Voda, o novela istorica; 4) Dabija Voda, idem; 5) Hancu, idem; 6) O judecata in Sardari'a de Orheiu, o legenda; 7) Mórtea Cazacului Kunicki in Bugeacu, idem; 8) Despre Grigoriu Varsav'a Scovorod'a, uniculu filosofu rusecu natiunалу, o disertatiune filosofica; 9) Despre literatii din Besarabi'a, etc.

Afara de aceste, scrise mai multe opere remase in manuscriptu, precum: 1. „Flor'a Besarabiei“, romanesce si latinesce, pe care a retienut'o la sine intr'unu modu arbitrariu, societatea Agronomica de la Odessa. 2) „Discursulu despre antic'a gloria a Moldovei“, o scriere pentru care autorulu a fostu fórt multu persecutatu de catra guvernulu muscalescu, dar care lu-faca nemoritoriu in ochii Romaniloru, fiindu tradusù si publicata de catra Costachi Starmati, apoi in „Foi'a pentru minte si anima“, de aci deosebitu la Jasi de catra D. Balica, frantiosesce de catra Colson, etc.; 3) „Faptele cele mari ale Romaniloru“, espuse intr'o seria de sonete, scrise cu multa elegancia; manuscriptulu rusecu autografu se aflà la bibliotec'a universitatii de la Jasi.

Acuma Alesandru Petriceicu-Hajdeu si-odihnesce betranetiele la mosi'a sa Cristinescii.

Societatea Academica romana de la Bucuresci lu-alese de membru alu seu, dar Guvernulu muscalescu, persecutandu-lu sistematicu, nu-i permise a esì din Besarabi'a.

Este unu poliglotu in tóta poterea cuven-

*) Patrioticulu testamentu alu acestui Georgiu Hajdeu, aflatoru actualminte in Archiv'a statului din Bucuresci, se póte citi in „Archiv'a Istorica a Romaniei“, t. I. partea I. pag. 51.

tului, scîndu limbele clasice, germana, franceza, slavóna antica, polóna, rusésa, boema, italiana si spaniála.

A fostu insuratu in dóue rënduri, avendu copii numai din prim'a sa casatoria, si a nume pe Nicolau, celu mai micu, mortu in etate de 18 ani, dupa ce studiasse intr' unu modu briliantu la Academi'a de pictura de la Petersburg si pe Bogdanu, a caruia biografia, si portretu va urmá in numerulu venitoriu.

LA ISUSU PE CRUCE.

O, Criste cu peru d'auru, si cu cuventulu dulce,
Din care se réversa alu mangaiárii daru,
Tu insu-si ai dísu, Criste, candu te-au urcatu pe cruce:
„Nu vei sê faci, parinte, sê tréca-acestu paharu?“

Ce te gandiai tu óre vorbindu asié Isuse?
Gandei, cá o sê piéra ce tu ai semenatu?
Gandei, cá fariseii au sê întórca mane
Poporulu din credinti'a ce adi ai insuflatu?

Nu sunt acei puternici, ce'mpiedeca-o doctrina
Cu tóta staruirea si influinti'a loru;
Ea insa-si, candu nu are principiulu de lumina
De viétia si dreptate, ucide alu ei sboru.

Doctrin'a ta e santa si are viétia 'n sine,
D'aceea prototindeni lastari adanci a prinsu;
Cu cátu aflat'a piedeci si suferinti sublime,
Cu-atát'a, peste lume in nópte s'a intinsu.

D'atunci de tiranía noi nu ne tememu fórte
Candu se aréta inca aice pe pamentu;
O tiranía 'n sinu-i aduce a ei mórte,
Si se aréta 'n viétia, cum nasce-unu nou mormentu!

Dimitriu Bolintinaiu.

ULTIMULU PRINCIPE.

(Novela istorica premiata.)

(Urmas.)

Frumós'a Eufrosina a remasu orfana, a remasu fara ajutoriu in cele mai periculóse díle. Inainte de acést'a cu cáti-va ani, mórtea a lipsitu-o de muma sa; si acú sórtea amara o lipsesce de tata, de avere, de totu ce posiede pe pamentu. O lipsesce de sperantia . . . Si cine nu scie de ce nu o va mai lipsí-o!

Nu are pe nime pe pamentu cui sê-si planga durerea si cine sê o mangaia. Si in patri'a parintiloru sci e straina si nu e asigurantia. Pamentulu e umedu de sangele romaniloru, cari au muritu in aperarea patriei, aerulu e puturos de cadavrelc putrede. De aci trebuie sê fuga. Trebuie sê-si parasésca mosí'a, loculu nas-

cerei, unde a vediutu mai antâiu lumin'a dílei, unde a crescutu sî unde a petrecutu primele díle a vietii fugindu dupa fluturi — fugindu dupa ilusiuni. Trebuie sê fuga . . . Dar unde si la cine? Ea n'are pe nime. Mirare, cá sub atâtea loviture ucigátóre o féta tenera si debila cum n'a moritu? Nu câ-ci ea e féta de romanu, cá scí si póte suferí, si unei romane i-e rusine a desperá, nu sê cuvine a abdíce despre viétia! Ea inca póte serví patriei. Si cu acést'a e detoriu totu romanulu si tóta roman'a!

Eufrosin'a a imbracatu vestmintele tataneso cele de bataia si a incinsu spad'a. Apoi a facutu juramentu pe remasítiele lui Armeniu: cá i va resbuná mórtea, si a facutu juramentu, cá ea inca va aperá patri'a romana. A strinsu o grupa de ómeni si in fruntea loru a intratu mai afundu in padurile Mesesiului. Din féta debila se facú o sentinela sdrevena. Asié erau atunci romancele! . . . Dóra s'a dusu sê-si castige alta patria, alta mosí'a . . . ?

Póte ?

V.

Taber'a lui Geliu erá asiediata in valea Almasiului. Aici s'a strinsu totu sufletulu de romanu cu micu cu mare, care numai a audítu de venirea dusimanului. Scopulu principelui a fostu a resistá óspetîloru nechiamati si ori cu ce pretiu si jertfa a aperá pórt'a Mesesiului. — Acestu puntu a fostu mai bunu pentru strategia. Taber'a erá cam mica. Nu s'au fostu strinsu toti ostasii la olalta. Pe campí'a departata, la munti, inca n'a fostu sositu faim'a despre navalirea dusimanului. N'a apucatu sê pórt'e sabi'a sangiósa pe totu loculu. Multi nu au sciutu, ce s'a intemplatu in curtea principelui, si multi inca n'au apucatu a veni in tabera. Tenerulu principe contá la bravur'a romaniloru si s'a hotaritu a atacá pre neamiculu necunoscutu. A voitu alu frange pana a nu intrá in sinulu Daciei. Si asié a pornitu elu alu intempiná la pórt'a Mesesiului cu o óste mica — inse brava —.

Erá o nópte frumósa alui octomvre. Cerulu azuru erá acoperitu cu unu velu subtíre de neguri; — prin cari se vedea lun'a maicstósa plutindu incetu si falnicu pre orisonu si stelele se pareau a o imitá, câ-ci care de care lucca mai pomposu si plutea si ele pe langa luna un'a pe langa alta. Nu se loviau de olalta. Nu se opriau in cale. Provedinti'a li a destinatu carierele nestramutavere. Dómne ce armonia e acolo susu! Dece nu-i asié si aici pe pamentu? — Pe valea Almasiului de a lungulu erau intinse corturile

taberei romane. Noptea erá lina si ostasii dormiau. Focurile inaintea corturilor de jumetate stinse numai din candu in candu flacarau, revarsandu nisce radie palide pe fetiele ingrigite a romanilor. Liniscea in tabera erá profunda, numai pasii amesurati a sentinelei tulburau liniscea mormentală. Pintre corturile taberei amblá unu calaretiu voinicu cercetandu tóte de a menuntulu. Amblá de la cortu la cortu si se uitá cu ceva intristare la dormindii ostasi. Apoi iésa afara din tabera, vorbesce cu sentinel'a si se duce mai departe. Se suie pe o colina incungiu-rata de fagi si mestecini, de pe carea se vedea bine preste tóta taber'a. Aici se cobora josu de pe calu, léga frenulu de o creanga si radiemandu-si capulu pe cotu se culca de a lungulu pe iérba. Calaretiu erá Geliu, principele romanilor. De aici se uitá preste tabera, preste iubitiu sei romani, se uitá multu . . . multu, cine scie cu ce cugete?!

Pe urm'a lui, peste câte-va momente se ivesce unu altu calaretiu, si acest'a ambla de la cortu la cortu, in unele locuri trediesce câte unu ostasiu — intréba ceva de elu séu i spune — si apoi merge mai departe, i sioptesce ceva, la care sentinel'a aréta catra colin'a, unde erá Geliu, si impintenesce calulu si tiene intr'acolo. Candu a ajunsu pe verfu, Geliu simtiesce pasii calului, si spariatu din cugetele profunde, sare susu, si trage sabi'a si-si apuca calulu de frenu. Atunci calaretiu erá acóle. Purtá unu felu de peleria lata, carea tîpá o umbra grósa pe fati'a lui, si asié la lumin'a lunei numai de pe imbracaminte, de pe estioru se cunósce, câ e: calaretiu romanu.

— Nu te teme — agraieste sositulu calaretiu pe principe — câ nu-su neamicu, ci calaretiu romanu din taber'a ta!

— Din ce ti-potu crede? — lu-intrebá Geliu aspru. —

— Dinsemnulu taberei, care adi e: mórtea.

— Si ce cauti aici? lu-intrepu Geliu.

— Pre tine te cautu, iubite principe! Am fostu in cortulu teu, acolo nu te-am aflatu, apoi am amblatu tóta taber'a si in urma mi-erá frica, câ nu te voiu aflá, candu sentinel'a mi-a aretatú colin'a unde esti. Voiescu a-ti dá unu sfatu, iubite principe.

— Multiamu fartate — i dîce principele cu unu tonu resolutu — câ io sum hotarîtu. Séu am o tíera libera si independinte, séu — aci stá o tíra si cugeta — — — ah, nu . . . nu! — continuá mai incolo negandu din capu — nu voiescu a scí de alta ce. Daci'a nu cuprinde in sinulu ei turme selbatece. Si romanulu numai

liberu póte traf. Juru pe Ddieu. Aici altu sfatu n'are locu!

— Dreptu ai — apróba calaretiu, intendu-si man'a principelui — tu voiesci a traf liberu; si Daci'a sê fia independinte. Ah cine o doresce ast'a mai ferbinte ca mine? Apoi si-stringu manele unulu la altulu. Acést'a a fostu, o stringere amicala, o stringere de imbarbatare. Pentru tenerulu calaretiu a fostu mai multu . .

— Ei fratióre! tu esti teneru si debilu in bratiu si palm'a ti-móle, nu multu ai invertitu sabi'a? — intrebá principele pe calaretiu.

— Asié e iubite principe! sum teneru si cam debilu; da iubescu libertatea, mi-adoru patri'a, me jertfescu pentru bravulu nostru principe, si acestea mi-oru dá potere si mi-oru dá curagiu in lupta.

— Esti demnu frate de numele ce-lu porti — de numele romanu. Cine esti si cumu te chiama? — lu intrebá principele.

— Cine sum si cum me chiama, nu te intereséza principe. Destulu, câ sum romanu. Ah, de ar vení tempulu, sê me cunosci si mai de-a própe! — eschiamo mai catinelu.

— Va vení — lu-intrepu principele — dupa bataia ti-vei luá remuneratiunea, fii numai credintiosu catra patri'a-ti.

— Pana e lumea — respunde asié incetu de principele nu l'a audítu. Apoi si-lasa capulu in josu si se uita in pamentu. Au, tacutu amendoi. Amendoi erau ocupati, inse cu diverse cugete. Intr' unu tardíu incepe vorbirea tenerulu calaretiu:

— Principe! Tu esti bravu si óstea-ti e vítéza. Dîci, câ te vei loví cu neamiculu? Bine. Dar tu nu cunosci selbaticii accia, cari ne amenintia patri'a. Su-infioratori, ambla in pelea góla séu su-acatiate pe ei nisce pei de fere selbatece. Mai toti-su calareti, sciu sagetá bine. Tu n'ai avutu tempu a te pregatí, omenii nu ti-su toti in tabera. Éra neamiculu vine ca unu noru de locuste. — Deci te-asiu sfauí, sê te retragi cu ostea inca nóptea acést'a si s'o asiedi pe campi'a intinsa si sê stringi acolo pe totu romanulu, care numai póte luá arm'a in mana, — si acolo in sie-sulu intinsu potemu dá pieptu si invingerea nia fí segura.

— Dîci, câ ti-iubesci patri'a, adorezi libertatea, fratióre; cumu sê concedemu dara, ca neamiculu, sê intre in midiloculu Daciei, sê-i devasteze semenaturele, sê-i rapésca turmele, sê-i arda satele si sê-i batjocuréscă blandii locuitori? Nu! ne-omu loví frate, si numai peste cadavrele nóstre va trecé strainulu in sinulu Daciei!

— Bine-e brave principe! Eu voiu fí tótu

LUAREA LUI ISUSU DE PE CRUCE.

de a drept'a ta, ca de curagiulu teu sê me insulfetiescu si eu. Dar, ah, totusi mi-frica, — presentiescu ceva reu!

— Nu te teme voinice lu-imbarbatéza Geliu batendu-i umerulu — câ de ne-a ajutá Ddieu, nu preste multu éra ne-omu bucurá de glori'a unei lupte. Daci'a nu póte esistá numai libera si Geliu nu póte traí numai ca Domnu independente a romaniloru.

— Ajute-ne Ddieu; — raspunde calaretiulu descuragiatu ca si unu duce, caruia celu d' antâiu planu strategicu nu-i succede.

Intru acestea nóptea a inaintatu. Lun'a de-ja a fostu apusu si stelele s'au fostu raritu pe orisonu. Intunereculu érá mai grosu. Dupa o tacere indelungata calaretiulu éra agraiiesce pe Geliu, care stá radiematu de calu cu cotulu pe sieua si se uitá mereu spre tabera:

— Mai ierta-mi principe o întrebare!

— Cátu de multe, bravule ostasiu.

— Iubesci inca pe Zuleicá? — La acést'a întrebare principele a tresaritu. — L'a cuprinsu óre care sfiéla — si totu odata a venitu in perplesiuone, vedindu-si secretele descoperite.

— Am iubit'o frate, si sê o am, dóra si acú o-asiu iubi-o; — inse mai bine, câ acú nu am altu obiectu de iubitu si de adoratu, decâtu libertatea si independintia Daciei.

— Si acuma de ce n'o iubesci, dóra a dus'o tata-so inderetu in Greci'a?

— O am tramisu eu pe ceea lume.

— Ce vorbesci principe? — lu-intrerumpe calaretiulu uimitu.

— Zuleic'a — continua Geliu liniscitu — si-a luat respplat'a. Ea a cutezatu a redicá arm'a asupra mea — fara neci o vina, si asié voru perí toti aceia, cari cutéza a redicá armele in contra Daciei!

— Asié sê fia!

— Bravule ostasiu, inca odata te întrebu, cine esti, si de unde mi scii tóte secretele? Eu prindu a me teme de tine, câ-ci esti asié neindatinat — asié tainicu.

— Si póte câ voiú fi pentru totu deaun'a tainicu, principe. Câ ti-sciu secretele nu te teme. In asta privintia mormentulu nu e mai mutu de câtu mine. Mai bine le-voiú pastrá eu acelea, decâtu paretii negrii a monastirei. — Si acuma pe sórtea-ti de mane, de la carea ti-depinde libertatea, glori'a si inpedintia Daciei te rogu spunemi, pre cine iubesci?

Principele stá inlemnitu. Nu si-póte esplicá, de unde calaretiulu acela lui necunoscutu i scii tóte secretele; si inca voiesce a-i scii si cugelele si venitoriulu si si amorulu! Omu pamen-

teanu e séu ceva geniu; care a venitu sê-i spuna destinulu. Totu atâta, s'a otaritu a-i marturisi tóte. Insusirea ómeniloru mari e, câ in mominte critice si dubie periclitéza ori si ce.

— Bravule romane, aparentia, séu ce esti. Dîci. câ in eternu mi-ff necunoscutu — Fia! Eu ti-spunu tóte ce-mi apésa anim'a. Zuleic'a si-a luat respplat'a pentru cutezarea-i órba. De atunci anim'a mi-libera si n'am altu scopu de câtu marirea Daciei; — La dechiararea principelui fati'a calaretiului s'a luminatu, dóra de radi'a sperantiei? . . . Apoi a resuflatu mai usioru, ca si candu i-ar ff picatu ceva de pe anima. Geliu n'a observatu nimicu.

— Acumu frate — continua Geliu — in-tindiendu-si man'a calaretiului, — scii tóte, câte ai voit, dar sê sciu si eu, cui m'am marturisu.

— Tóte le-i scii mai tardu. Inse aibi gri-gia, dragulu meu principe, câ in taber'a ta este unu ostasiu grecu, pazesce-te de elu — câ pe acela l'a adusu resbunarea. Elu crede câ tu esti vin'a intemplerii triste. Grigiesce-ti de viétia!

— Ddieu mi-vede anim'a si va judecá. — Apoi nu viéti'a mea me intereséza ci a iubitului meu poporu si sórtea dulcui Dacie. Sê sciu, câ cu mórtea mea asiu poté-o scapá de perichu, bucurosu m'asiu jertfi . . .

— Si eu pentru tine — lu-intrerupe calaretiulu. Apoi si-intórcce calulu si voiesce a se départá. — Geliu, rapitu de o pasiune, ce vine din instinctulu omului, de a scii venitoriulu, sare dupa elu, cu o mana i tiene calulu, cu cea lalta lu-apuca de pieptu:

— Omu pamenteanu, aparintia, geniu, séu ce esti, vedu câ scii multe, ce omu curatu nu le póte scii! Tu trebe sê scii si mai multe. Spunemi, câ pana atunci nu scapi din manele mele!

— Nu scrutá secretele venitoriului, câ-ci si asié acelea su-intunecóse si negre. Mergi si-ti implinesce detorinti'a! — Cu acestea cuvintesimpintenà calulu, se smuncesce din manele lui Geliu, si sbóra in nóptea négra. — Candu s'a smuccitu din manele principelui, i-a picatu peleri'a din capu, de sub care inundá unu peru lungu ca unu fuioru, care anotá fantasticu dupa calaretiulu sboratoriu prin ventulu linu a nop-tii. Geliu se uitá uimitu dupa elu, ca dupa unu somnu amagitoriu, care te lasa, candu e mai interesantu. Se uitá ca dupa o sperantia, carea apare din intunerecu si éra dispere in intunerecu. — Câ n'a fostu barbatu, e desecuru. Da cine sê ff fostu? De abuna séma a fostu vre-o sperantia secreta . . . unu sufletu ratecitu, care n'are odichna in mormentu . . . Dar ori ce a fostu, e mai multu decâtu omu pamenteanu. Asié

si-intinde Geliu cugetele, uitandu-se totu intr'acolo, incatrau s'a dusu calaretiulu — séu ce a fostu. Diorile dejá imprasciau intunereculu si elu totu acolo stá confundatu in cugete, in medítâri. — Odata numai aude cornulu resunandu din tabera, apoi sgomotu, renchesatulul cailoru. — Ostasii se sculau. — Geliu atunci se trezesc, se uita in giuru-i, vede câ e diua. Cele petrecute i aparu numai ca unu somnu. Inse si acumma i resuna in urechi: — „Nu scrutá secretele venitoriului, câ acelea su-negre. Mergi implinesce-ti detorinti'a!“ Se pune pe calu si sbóra catra tabera dîcundu catra sine:

— Mergi si-ti implinesce detorinti'a!

VI.

Óstea romana stá fatia cu navalitorii in valea Almasiului, si numai riulu Capusiu, i despartia. Neci o parte nu avea voia a incepe lupt'a decidietóre. Romanii de din cóce de riu au fostu luatú numai o pusetiune defensiva; si neamiculu se temea de curagiulu romaniloru a incepe lupt'a desperata. Asié au statu câte-va dîle fatia unulu cu altulu. A patr'a dî dupa intalnire — erá 27. novembre, in anulu nascerei Domnului 892. Erá o dî ploioasa si negurosa. De cu séra negur'a se ingrósia si se asedia pe taberele neamice. Nu se vedea un'a pe alt'a. Dóra natura voia a le impacá?! . . .

De plóia si de negura umeda, arcurile romaniloru s'au slobodítu, ostasii erau udi si ostentiti, s'au trasu pe nópte in corturi. Pe unu temu ca acest'a nu cugetá nimenea la atacare. — Nóptea erá muta si intunereculu grosu, de neci degetulu nu ti-lu vedeai. Peste taber'a romana domniá o tacere profunda. Inse in taber'a ungu-riloru se audia sgomotu, strigâri si dispusetiuni. Focurile ardeau, ostasii se inarmau; se gatau de atacare. Apoi se ieu frumosielu pre langa rip'a riului Capusiu si din susu de taber'a romana trecu riulu. Romanii n'au observatu nimica dintru acést'a miscare. — Odata numai se trezescu, câ su-atacati din cóste si din napoi. Apoi urméza tulburare si confusiune in tóta taber'a, nime nu scíe câ ce-e; nu scíe de ce sê se apuce. Atunci sare Geliu, comanda romaniloru stringere la olalta si punendu-si ostasii in ordine, dá pieptu cu unguirii. Dar prin intunereculu grosu n'a observatu, câ unde e puterea mai mare, sê o franga; cugetandu, câ unguirii au trecutú de adreptulu riulu, a tienutu intr'acolo, ca sê-i impedece de a mai poté trece ripele si cei de dincolo. Pana ce face elu acést'a opera, neamiculu dinapoi lu-ataca si mai cumplitu si i desparte grupele de catra olalta.

(Va urmá.)

Alexandru Onaciu.

Scrutári mitologice la Romani.

Dieitatea misterieloru magice.

I.

Dieiti'a misterieloru magice si a boscóneloru de nópte la Greci si la Romani a fostu Hecate, ea se representá ca o dieitate cu trei fetie si ca atare i se puneau statuele prin câile incrucisiate si pre la marginele hotareloru de unde si-capetá numele de „trivia.“

In Homeru care ne arata urmele cele mai vechi a fantasiei grecesci nu dâmu nicairi preste numirea de Hecate. Cuvintele *ἑκατος*, *ἑκαέροσ* si *ἑκατηβόλοσ* cari ni aparú reslatíte ici, colea prin diversele canturi, sunt mai cu séma nesce conume barbatesci ca atribute alui Apoline, ce lovesce departe cu sagetile sale. Unii scrietori clasici din perioadele mai tardie cercara a aflá din numirile aceste originea si vechimea ei. Ea fu totusi o dieitate straina nascuta in midiloculu Asiei, aprópe de plaiurile frumóse a Caschmirului, de unde pornindu-se veni incetisioru catra Marea négra, se domicilá in Pontu si in Frigiá, in urma trecú Helespontulu catra Traci'a si Greci'a unde sê si impamenteni si naturalisa cu totul, Hecate ca atare erá dieiti'a Lunei si a noptii, pentru câ si misteriele ei le deprindeau vragitorii nóptea la luna.

Hesiodu celu mai vechiu poetu dupa Homeru ne amintescé mai antâiu despre ea in Theogoni'a sa.*) Theocritu in Idilele sale descrie si unele farmece de amoru a vragitóreloru grecesci. Éca cum Simet'a invoca pre dómn'a noptii pre Luna si in legatura cu ea pre Hecate:

„Redica-te Selina lucesce-mi cu iubire,
Câ-ci dorulu mi s'aprinde sê-lu farme u sê-lu descantu;
La tine dîna blanda inaltiu a mea gandire,
Si-o slaba rogatiune ca sioptulu din mormentu.

Asemeni si la tine o tainica Hecate,
Ce nóptea alungi canii candu schila e prin satu,
Ce treci preste morminte cu óse spulberate,
Si vii sê bei in pripa din sangele versatu;

Hecate dómn'a noptii tacuta 'ngrozitoria
La farmecile mele io-ti dîcu bine ai venitú.“

(Theocrit. Idil. II v. 10.)

Mai in tóte invocatiunile vragitoresci afara de Hecate se mai chiama intru ajutoriu si Lun'a séu Nóptea ca personificate, cari tóte la olalta erau numai o singura dieitate si aceste erau mai multu atributele celoru trei fetie cu care se

*) H. 8. v. 402—413.

representá Hecate o astfelu de invocatiune vedem si la Ovidiu.

Pre Nóptea 'ntunecata o chiama 'ntr'ajutoriu
Pre spiritele noptii din Chaosu din infernu
Si roga pre Hecate urlandu ingrodítoriu.

(Metam. XIV. 404.)

Lun'a inca de intru inceputu a fostu in religiunile totoru popóreloru dieitatea cea mai misteriósa. Lucirea sa cea fantastica, schimbările ei cele regulate, relatiunea si influinti'a ei contra viéti'a pamenteana si mai cu séma fiindu evidente ingerintiele ei asupra corpului si spiritului omenescu au datu cauza la diverse culturi sub deosebite forme. Ca dieitia de nópte erá reprezentata cu unu fusu in mana (*χρυσουπακατος* Hes. in V. 16. 118. Hes. 27.)

Hecate se representá cu trei fetie, pentru cá trinitatea a fostu cea mai placuta in Mitologiile popóreloru. Asié aflámu la Bramini trinitatea „Brahma, Visnu, Sivas“, la Egipteni „Osiris, Isis, Hermes“ si totu asié pana in diu'a de astadi. La invocatiunile ei inca se intrebuintiau figuri de céra de cate trei colori, alba, négra si rosia pre cum si in farmecile de amoru câte trei fire de lana alba, rosia si négra.*) Ea erá dieitia cu puterea mai mare in remnulu noptii si in paradisulu amorului, si erá temuta atátu de diei cátu si de ómeni; ba chiaru in timpii primitivi a poporului grecescu cu atátu respectu incátu neci nu trebuia sê se esprime numele ei.**)

Atuleiu ni descrie puterea ei in modulu urmatoriu, unde Hecate raspunde la o invocatiune:

Aici sum, eu Mam'a naturii, Regin'a totoruru eleminteloru, Origiunea poterii productive, Maiestatea cea mai inalta, Regina preste spiritele mortiloru, cea de antâniu intre Divini, cea de o forma si de o fiintia cu toti dieii si dieitiele. Eu care domnescu dupa placulu mieu ceriulu, marea si infernulu. Metam. XI.

Fantasi'a poporului si-o inchipuíá sub diverse forme. Ea apareá acum ca unu calu, acum ca unu cane, acum ca unu uru séu o leóica.***) Mai de multe ori se representá ca o femeia pré umeri cu siera pre capu incinsa cu corune de stegiaru.

Temple anumite la Greci si la Romani nu avea, ea remase ca o dieitate a carei altare erá caminulu fia-carui vragitoriu. Cultulu ei se tie-ne prin pesceri intunecóse si pre la cáile incru-

*) Sainte-Croix. I. 193. — **) Paus. Graeciae descriptio I. VIII. 37. Hes. Theog. V. 408 ***) Porfir. de Abstinencia lib. IV. 93.

cisiate preunde sê si aflá puse statuele ei. Santte i erá ei portile, de unde si avea inaintea caseloru unele capele si icóne si i se puneau mancari pre la crucisiulu drumuriloru, cari apoi nóptea le mancá nesce Perde-Vera si Tatiefuga, de cari Athen'a si Rom'a aveau destui. Intre animali mai cu sema i erá santítu canele; de aceea si latratulu loru nóptea candu lun'a revérse pre malurile riuriloru si prin mormente nesce lumini fantastice, lu priveau vragitorii ca o prevestire, cá Hecate se apropia catra satu. Astfelu in Idilla II-a lui Theocritu:

Au nu audi Testila cum canii prin satu latra
Hecate, dómn'a nóstra e la calea incrucisiatá.

II.

La Greci inca depre tempulu lui Aristofanu erá Tesalienele mai renumite pentru artea fermecarii. Menandru facú o comedía numita „Thesaliana“ in care sbiciuesce superstitiunea poporului ce credea, cá vragitórele sunt in stare se iea lun'a de pre ceriu.

Credinti'a acést'a ne intimpina adese ori prin scriitorii clasici. Déca de o parte poporulu erá destulu de aplecatu a crede intru unu misticismu asié grosolanu, éra de alte parte si vragitórele asié de inticlepte, ca sê le atribue asié o putere, Canidi'a maniósa ástu-feliu díce catra poetulu Horatiu:

Facu Lun'a sê rosiésca, sê pice dintre stele,
Strigoi sê busdésca din negru loru mormentu,
Pocalulu voluptatii sê-lu stemperu, cu unu cuventu
Si 'n capulu teu sê cada a lumii tóte rele.

(Epod. Od. XVII. v. 77.)

Plutarcu ni spune cá credinti'a acést'a s'a nascutu de acolo cá Aganice ff'a lui Hegetoru ce avea cunoscintie astronomice, candu sciá cá se va intemplá intunecime de luna spunea muieriloru sale, cá ea insasi cu farmecile sale ia lun'a de pre ceriu.)*

Tesali'a erá tare renumita pentru plante veninóee si burueni de descantatu. Scrietorii mituriloru grecersi ni-o esplica asta tare poeticu, aducandu-o in legatura cu cea mai mare vragitore ce au cunoscut'o Mitologi'a vre unui poporu. Medea fugindu cu Jason din Cholche catra Greci'a si trecandu prin Thesali'a si-pierdú acolo lacriti'a cu buruenile farmecatore ce le adusesse din Asi'a, cari versandu-se se immultíra si se latíra preste vaile intregi Thesalie. De unde si vragitoriele grecesci se nerepresentau mai totu de una cu o lacritia in mana ce simbolizá

*) Plut. de conjugal. praec. p. 428. ed. Hutten.

sciința loră cea ascunsă și folosirea buruenilor oficinali.

Precum la Grecii Tesalienele, asié erau la Romani Marsii și Sabinii renumiți pentru adorarea cultului magieu. Asié Marsii se numesc de către Pliniu domitores serpentium „pentru descantările“ loră de sierpi.

Scriitorii clasici ni spunu, că spiritulu magiei asié se intrupase în aceste două popóre italiene încātu „Marsae voces“ și „Sabella carmina (descantări)“ devenise proverbie de tôte dîlele.*) (Va urmă.)

Nicolau Densusianu.

Castelulu de Soler'a.

(Naratiune Spaniôla.)

Cătră capetulu seclului patru spre diece a fostu în Andalusi'a cutare maestru de lemn — supusulu domnului cetății Soler'a — carele avea aceea nefericită datină, că în fia-care septmana celu pucinu de două ori se îmbetă; lucrurile lui de altucum intru adeveru, erau objetulu admiratiunei, și prin istetîmea sa și-a cascigatu renume mare.

Acestu omu avea o ficia foarte frumôsa, cu numele Dorotea.

În tempulu acel'a, în care se începe istorior'a noastră — Alvaro — acest'a oră numele maestrului de lemn — prin necumpețai'a beția și-a pierdu de locu tóta încrederea concetățienilor, și pre langa tóta istetîmea sa nime nu i-a mai datu de lucru.

Pentru acést'a au injuratu prevedinti'a, imputându-i acesteia seraci'a sa, de si singur'a causa a misielatătii i-a fostu beția, și cu acést'a insocita desfrenat'a viétia, și furôrea și-o versă a supra bieteii sale fice, care ce e dreptu, neci decātu n'a fostu caus'a nefericirii parintelui seu.

Intr'o nôpte, dupăce în starea sa furibunda mai tôte uneltele le-a sfarmatu plinu de desperare, s'a aruncatu în patu.

— Numai de asiu poté sê beu — murmură în sine — barem pre unu minutu mi-asiu uită suferintiele!

Dorotea, vedindu setea, de care e cuprinsu parintele seu, și care a fostu urmarea aprinderii celei de totu mari, luă olulu, și fara de a grai ceva, s'a dusu sê-lu imple din fantana, și rentornandu, a apropiatu olulu de budiele cele înfocate a parintelui seu.

— Ce feliu de beutura e acést'a? — întrebă — dupăcea gustatu, pucintelu din ea. Apa, duice parinte!

— Apa! apa! beatur'a cailoru, și a găscelor. — Ah! ce nefericire, că-su condamnatu la o astufeliu de beutura.

— E, da dulce parinte — dîse Dorotea — asta e cea mai buna apa în lume.

— Cară-te ticalôsa! eschiama Alvaro furiosu, și pre biét'a fêta cu o mana selbateca o împinse de la sine.

Dorotea s'a împiedecatu, și intr' aceea s'a sfarmatu olulu în mai multe bucăți.

Alvaro se facu și mai furiosu; apucă unu bâțiu, și-lu sfarmă de locu pre spatele fetei carea plangea cu amaru, — candu toema batura la usia.

— Eră nôpte întunecôsa, se aprôpiă viforu; fulgere dese urma unulu după altulu.

— Cine e? striga Alvaro.

— Nu-ti bate capulu, respunse o vóce înfiorătoare N'ai ce sê rapinu de la tine.

— Ce voiesci?

— A intră, că-ci plôia cumplitu.

— Dute dr . . . striga Alvaro.

— Cu acel'a vinu respunse celu din afara.

— Nu-ti voiu deschide.

— Dauna, că-ci aducu cu mine atare greutate, de care cu dragu m'asiu despartî, și în acést'a m'ai poté ajutoră, aducu unu tonutiulu de vinu, din care aru bé și celu de diumatate mortu.

La aceste vórbé Alvaro și-au deschisu pucintelu ochii.

— Ah! aduci vinu?

— Si înca atare vinu, ce se poté pune și pre mės'a imperatului.

— Dute Dorotea, deschide usi'a; sê nu-lu lasamu bietulu de elu, ca sê-lu, bata ploia. Nu-mi place vinulu ploiatu.

Fai'a, mai înainte de a plini porunc'a, a aruncatu o privire plina de temere, spre parintele seu.

— E foarte tardiu acum — dîse -- ca se primimu strainu în casa.

— Indata deschide usi'a, n'amu voia sê-mi batu capulu cu observatiunile tale.

Dorotea plangandu a deschisu usi'a, și strainulu a intratu. Eră unu omu de statura înalta, cu peru rosiu, și precum a dîsu, a adusu cu sine unu tonutiulu de vinu.

— Dreptu ai graitu, respunse Alvaro vedindu tonutiulu cu vinu.

— Neci candu n'am datin'a de a minti, replică caletoriulu. Mintiu'a nu e panca omului de omenia. Dupăce m'ai primitu în cas'a ta, ada pocale sê bemu!

— Neci am pocale, neci bani; Dorotea! ada două fingele.

Tener'a fetitia a adusu două fingele. A destupatu tonutiulu, din care a scosu, celu mai bunu vinu de Andalusi'a. Alvaro gustandu vinulu, întrebă pe strainu, că cine e?

— Asié vedu, respunse acést'a, ti trebuieesce pasu, ca sê póta cine-va golí unu pocalu de vinu cu tine. Au dóra tu esti judele satului?

Alvaro au risu cu hohotu.

— Eu jude? . . . eu su maestru de lemnu.

— Rea maiestria — dîse strainulu, imbiandu-lu pre Alvaro, ca sê mai beic.

— Dóra starea ta e mai buna? întrebă Alvaro.

— Asié e.

— Da' cine esti?

— Eu cumperu suflete.

— Nu e cu putintia!

— A nume, și acést'a maiestria de multu o practisediu.

— Si câtu solvesci pentru unu sufletu?

— Cum e sufletulu; pretiulu e deosebitu.

— De escmplu, ce ai da pentru alu meu?

— Sufletu de omu bețivu nu mi trebuie; dîse strainulu cu desprétiuire.

— Audi rosiule! vinulu teu mi-place, inse nu voiu suferi, sê me insultedi.

— Esti ca cei mai multi ómeni; simțitoriu spre cuvinte, și fara de neci o sfêla sevirsiesci cele mai nerusinate fapte. Haid' sê bemu; dóra vei vorbi mai întieptiesce.

*) Aul. Gell. N. A. XVI. 11 Pl. II. N. XXVIII. 2

— Sê bemu — dîse Alvaro — carele la cuvintele de mai nainte s'a cam demolitu.

— Mie mi-ar placé sê-mi vendu sufletulu, câ-ci n'am nimica. Ce ai da pentru elu?

— Fôrte pucinu, câ-ci acel'a si in daru lu-putemu cascigá. Tie-ti place vinulu; vinulu tempesce, si debilisédia trupulu, déca cine-va bé multu. — Vinulu mai iute, sêu mai tardîu sufletele le va predá domnului Luciferu.

— Da' de me voiu indreptá? — déca de acuma voiu bé numai apa?

— Nu credu.

— Dreptu ai.

— Pentru ce nu bé si fetiti'a acést'a cu noi?

— Multiamu, nu-su setósa — dîse Dorotea, culegandu de pe pamentu bucatielele din olulu stricatu.

In acést'a clipita s'a audîtu unu tunetu infricosiatu.

— Ce dr . . . ! dîse Alvaro, carele acum erá beatu binisioru.

— Pre mine m'ai chiamatu? grai strainulu.

— Eu? ba nu. Am dîsu: dracu.

— Deci atunci ai rostitu numele meu.

— Asié dara voiesci sê cumperi ceva de la nime?

— Asié.

— Sufletulu meu?

— Ba nu.

— Da ce?

— Sufletulu acestei fetitie frumóse.

Dorotea a inceputu a tremurá.

— Inse pociu eu dispune cu sufletulu ficei mele?

— Au nu-i esti parinte? grai omulu rosiiu. De óra ce vei avé de a dá sêma naintea lui Ddieu despre faptele sale, pe respunderea ta poti sê faci totu ce voiesci!

— Si câtu ai dá pentru elu?

— Pentru o féta tenera pretiulu defiptu cinci mii de talerii.

— Bravo! dîse Alvaro.

— Parinte! grai Dorotea suspinandu cu amaru, eu abié am inca optu spre diece ani.

— E minorena inca, eschiamá draculu, atunci cu o miia de taleri dau mai multu.

— Inse, dulcele meu parinte, eu sum membra a societátii mariane!

— Membra a societatii mariane? dîse de nou rosiiulu, atunci dau pentru dins'a diece mii de taleri.

— Diece mii de taleri! repetî cu admiratiune Alvaro.

— Asié, diece mii de taleri.

— Éca man'a, sufletulu ficei mele e alu teu.

Si atunci óspele rosiiu scóse din pusunariu o hartia inscrisa cu litere rosii: acést'a erá documentulu constructualu.

— Numera mai antáiu banii, dîse Alvaro, apoi lu-subscriu.

Necunoscutulu a luat o trimbítia, a suflatu in ea, si de locu s'a ivitu naintea usiei câti-va calareti.

— Acestia su omenii mei — dîse rosiiulu. Apoi a esítu, si numai decátu s'a rentorsu cu unu sacu mare, in care erau diece mii de taleri. Banii i-a pusu naintea lui Alvaro, carele erá beatu.

(Finea va urmá.)

Vasiliu Popu.

CE ENOU?

* * (Diet'a Ungariei) in decursulu septicimanei trecute tienú mai multe siedintie, dintre cari pentru noi cea mai interesanta fu siedinti'a de la 2. aprile, in care vení la ordinea dîlei petitiunea naseudeniloru in privinti'a muntiloru revindecati. Deputatulu Dozsa dede cetire reportului comisiunii, carea fu de opiniunca, ca diet'a se transpuna rogarea naseudeniloru la ministeriu pentru provedere ulterióta. Deputatulu Alesandru Bohetielu se scolá si vorbí in contra opiniunii comisiunii si propuse, ca rogarea naseudeniloru sê se transpuna ministeriului intregu, recomandandu-i-se a decide in caus'a acést'a pe calea legii. La desbatere dintre deputatii romani mai luara parte domni Sigismundu V. Popu, Sigismundu Borlea si Vincentiu Babesiu. In urma se primí propunerea dlu Bohetielu. — In siedinti'a de la 4 aprile se verificá Ludovicu Kossuth.

* * (Societate de leptura.) Din Orasti'a primíramu urmátórele orduri: „Junimea romana studiósa din colegiulu ev. ref. de aice inca la inceputulu anului a formatu o societate de leptura. Dar indata la inceputu fu silita a se luptá cu pedece, câ-ci directiunea gimnasiala opri infintiarea aceleia. Junimea a suplicatu, dar indosiertu. Cu tóte aceste nu desperaramu, ci tienuramu siedintie necontentitu. Mai tardiu facuramu o lista, cu care amu adunatu carti si bani de la membrii cu scopu ca sê compunemu o biblioteca romanésca. A si incursu o suma frumósa si mai alesu de la inteliginti'a de aice si din giuru. In 8 fauru arangiaramu o serata de peroratiune si cantári in folosulu bibliotecii romane. Venitulu curatu fu 23 fl. care alaturandu-se la sum'a adunata prin lista face sum'a de 120 fl. Din banii acestia procuraramu carti romanesci de la Sabíu Sum'a totala a cartiloru se urca aprópe la 150 de tomuri. Avemu si o fóia gratis „Transilvani'a.“ Sperámu, câ la finea anului vomu mai poté arangia câte-va serate de peroratiune, si vomu representá dóra si atare piesa teatrala. In lun'a trecuta substernuramu statutele nóstre pe calea directiunala la guvernul pentru intarire.“

△ (In palatulu regescu din Bud'a) din dí in dí se totu inmultiescu óspetii, acum de curundu au sositu, ministrii Brestl si Herbst si dupa ei voru sosí acusi ministrii c. Taaffe si Potoczki, se mai accepta inca principele si princes'a de Moden'a. — M. Sa imperatulu in órele libere face adese excursiuni de venatu la Gödöllö.

△ (Atentatu.) Din Clusiu se scrie „Fed.“ câ, mai in dîlele trecute mergundu comisariulu regescu c. Péchi, dupa ce a esítu din teatru la preumblare, óro cine a trasu cu pistolulu asupra lui, inse nu l'a vatematu nimicu. Pre respectivulu l'au prinsu.

△ (Casu originalu.) In Besztercze-bánya au inchisu mai in dîlele trecute, pe unu pecurariu, care in carnevalulu trecut si-a luat de socia o féta fôrte frumósa, — si acuma sa descoperitu câ si dinsulu nu e alta decátu féta in vestminte barbatesci.

△ (Dr'a Ebergényi) si-a capetatu o conlocuitóre. Acum de curundu polit'i'a din Vien'a a prinsu o dama cu numele E. Irma, carea a pitulatu ceva din o negotiatoria de metasarii, si cu graba au bagat'o in o inchisóre cu Ebergényi. Domnisiór'a Ebergényi fôrte s'a imburaturu de consorta, si a inceputu a o mangaiá, ca sê nu se téma, câ-ci pe ea nu o va inveniná, fara sê-i spuna câ ce dîce lumea si diurnalele despre ea? si câ nu-i credu nevinovati'a ei? Si candu dam'a intrebata i-a spusu cu sinceritate câ toti cu totii o tienú de vinovata, s'a es-

peptoratu tare in contra lunei blastemate si a foiloru cari dice că sunt: „limb'a diavolului.“ Indata inse ce cei de afara au observatu confidinti'a acést'a mare, pe nousosit'a in diu'a venitóre au transportat'o in alta cela. Dam'a respectiva E Irma e o femeia de 29 de ani, inalta, frumoasa, si inca dupa cum dîcu: fét'a unui consiliariu de curte

△ (*La Aiudu*) s'au aflatu in o gradina mai multi decátu 1400 bani de argintu, si se dîce că ar fi ingropati, de pe tempulu tatariloru (1659).

▽ (*Laptatórea (doic'a)*) nascundului fiu regescu, e o nevésta frumoasa si bruneta din Szegszárd, cu numele Rosalia Esterpauer nasc. Orban, de 22 de ani, si de presinte e mama de alu doilea fiu, care l'a avutu inante de 6 septemani, si traiesce cu barbatulu seu o viétia esemplara. — Famili'a Esterpauer e un'a din cele avute familii din Szegszárd, si atátu neamurile femeiei, cătu si a barbatului sunt ómeni fórte sanetosi.

△ (*Numele*) nascundului fiu regescu se dîce a fi si staveritu, adeca: déca se va nasce fiu va fi Stefanu, éra de va fi fét'a — Maria.

△ (*Unu casu crestinescu*). In 27-a l. t. a muritu unu cersítoriu pe drumulu intre Bisterz si Eichhorn langa Brünn, s'a intemplatu acést'a inse asié de minunatu, că a zacutu mortu chiar intre hotarele comuneloru de mai susu asié, incátu capulu si diumetate de corpu i-a fostu in hotarulu Eichhornului, éra ceea parte in a Bisterzului. — Preotulu din Bisterz inse n'a voitu sê-lu ingrópe, pentru că dupa cum dîce elu, cadavru-lu zace in unu sié locu, care nu cade in parochi'a lui. Si mortulu si pana in diu'a de adi, zace dóra totu acolo intre hotare, acceptandu de la omenime indurarea cea mai de pre urma. Acést'a apoi e „Püncklichkeit“ nemtiescu.

= (*Necrologu.*) Alesandru Romanu, deputatu in Camer'a Ungariei si profesore la universitatea reg. de Pesta, cu soci'a-si Leontin'a Balomiri, precum Iosifu Romanu advocatu cu soci'a-si Paulin'a Kovács, si fiic'a loru Veruria totu-deodata in numele fratelui de mama Ales. Dragosiu, si a celor l'alti consangeni cu anima dorerósa incunoscintiéza, că preiubit'a lou mama, sócra si bun'a veduva Maria Romanu, nascuta Panaiotu Dragosiu dupa unu morbu indelungatu — fiindu provediuta cu Santele Sacraminte, in etate de 62 ani repausà in Domnulu in 1 Aprile calind. nou dupa amédi la 1 óra. Inmormentarea remasítielor pamentesci se va intemplà in 3. Aprile dupa amédi la 4 óre, la care actu sunt rogati si chiamati toti cunoscuti si binevoitorii. Sant'a ardere pentru sufletulu repausatei se va aduce in 4. aprile dem. la 10 óre in beseric'a catedr. gr. cath. de Oradea mare. — Oradea Mare, 2. aprile 1868, calend. nou. Fia-i tierin'a usióra !!!

** (*Necrologu.*) Vilibaldu Putileanu controloru la cass'a de resbelu c. r. din Timisior'a repausà in etate de 47 ani in 5. aprile 1868 dupa unu morbu greu de peptu, gelitu si plansu de soci'a lui-Solomi'a, de fiulu seu minor. Vilibaldu si de ficele sale mastere Elen'a si Ev'a precum si de toti amicii si prietenii sei. Fericitul a carui fiica mascere Ros'a mori inainte de 7 luni, a fostu in 48 soldatu la regimentulu alu II. de granicieri romani, fiindu nascutu in Naseudu, care nu s'a lasatu a se desarmá in Pest'a de regimulu magiaru de atunci, si astufelu s'a purtatu atátu de loialu si bravu, incátu dupa finirea resbelului din 48 regimentulu acest'a fu decoratu cu medali'a cea mare de auru, unic'a asemenea in armat'a austriaca, neputandu se decorá fia-care ostasiu

alu regimentului, că-ci toti se portara ca eroi. Astufelu perdemu intr'insulu unu martore si partasiu oculariu a bravurei natiunale. Osamintele fericitului se voru inmormentá in 7 aprile d. a. la 3 óre dupa ritulu gr. c. in cinterimulu militariu. Fia-i tierin'a usióra!

Literatura si arte.

** (*„Amvonulu“*) adreséza urmatórea intrebare interesanta catra celebrulu nostru publicistu dlu Georgiu Baritiu: „Demnulu barbatu, care incaruntí in servitulu natiunii si care lucra si astadi cu focu juvenile in campulu literaturei, sê ne ierte a face — cutezâmu a dice in numele publicului — o modesta intrebare: *Candu cugeta a ne fericitá pre noi si literatur'a cu o colectiune a cruditóru sei articii politici, istorici, literari* etc. publicati de câte-va decenie incóce prin organele nóstre publice, si mai vertosu in Gazet'a si Foi'a din Brasiovu?! Acei articii cuprindu rezultatele studioloru sale adunce, discutu, lamurescu intrebâriile cele mai vitali ale esistintiei nóstre politice, sociali etc. Cine nu vede dar, că adunati si publicati intr'o colectiune bine arangiata nu numai că ar deservi barbatiloru nostri de o lectura prea insructiva, ci le-ar intinde chiaru armele cele mai necesarie, mai poterice in luptele infocate, ce curgu prin diete, prin marcale, prin conferintie. Sê sperâmu, că D. Baritiu ne precepe!“

= (*D. Badilescu*) prof. in Bucuresei a datu la lumina o gramatica latino-romana dupa metodulu celu mai corespundietoriu, care e si auctorisata de consiliulu superioru alu instructiunei publice din Romani'a ca fórte coresponditóre, si anumitu pentru clasele I si II gimnasiale si liceale

** (*O fôia noua*) Cu incepere de la 31 martiu va aparé in fia care domineca o fôia noua sub titlulu: „Curierulu de Jasi.“ Fôia acést'a va cuprinde scirile telegrafice, numiri si distituiri in functinni, scirile locale de totu feliulu, procesele civile si criminale, licitatiuni de mosii, case etc. pretiurile produpteloru, list'a caletoriloru, numerulu depesieloru si a scrisoriloru intrate si esíte, numerulu nascutiloru, list'a casatoritoru, numerulu mortiloru, numerulu bolnaviloru din ospitaluri, burs'a, obtervatiuni meteorologice, miscarea in porturile romane, bani de datu si luat cu procentu, marfele si produptele de totu feliulu de vendiare, mosii de arendatu, case de inchiaratu, servitori de tocmitu etc. etc. Pretiulu abonamentului pe unu anu diece lei noi. Redactorulu foiei e dlu T. Balasanu.

= (*Indreptariu*) pentru lucrâriile pregatitóre la introducerea cartiloru funduari in Transilvani'a, opu scrisu pentru proprietarii romani, de D. Josifu Popu asesoru si jude singulariu in Comitatulu Clusiuului. Opu-lu va cuprinde 4—5 cóle si se afla sub tipariu. Pretiulu de prenumeratiune este 40 cr. v. a. si e de a se tramite la „librari'a lui Joane Stein in Clusiu“ franco. Colec-tantii primescu de la 10 esemplare unulu gratis.

Din strainetate.

△ (*Asecuratiune de frumsetia.*) In San Francisco s'a infiintiatu o societate pentru asecurarea frumsetiei femeiloru. Statutele suna cam asié: O dama si-póte asecurá frumseti'a sa cu o suma cătu de mare, inse trebuie sê platésca regulatu sum'a anumita. Societatea asecuréza dame dela 15 pana la 30 de ani si se obliga a solvi asecurateloru sum'a asecurarei,

déca prin ceva casu séu morbu voru deveni urite, séu si déca ele singure voru maturisi câ s'au urifitu.

△ (*Casatoria pe politia*) (Wechsel). In Kilkenny opidu in statele unite ale Americii de miédia-nópte, unu croitoru cu numele Sullivan, a promis unei fete tenere, cumca dupa mórtea muerei sale a 14 dîo va luá pe ea do socia, si despre acést'a a datu politia in urmatoriulu modu : „patruspre dicee díle dupa mórtea muerei mele me obligu a me casatori cu domnisiór'a Elise Morand, séu la ordinarea ei, cu acea dama, care la diu'a anumita va presentá politia acést'a de 60 puncti sterl.“ — Posesor'a politiei a moritu inse mai inte decâtu femeia croitoriului, si a transcris'o pe o amica a ei, care asîderea a moritu mai nainte decâtu aceea, si politia a ramasu in posesiunea unei cumnate acelei de antáiu dame, si a pofritu implinirea obligamentului. Casatori'a s'a si intemplatu si ambii consoci traiescu acum o vietia fericita. —

△ (*Sete ingrozitoare.*) Despre beutulu celu groznicu de bere in Bavaria serie „D. Blätter“ câ s'a totu povestitu lucruri mari si multe, inse ceva securu nici nu s'a staveritu. Acum inse considerandu dupa München, pe fiecare capu din intrég'a poporatiune de acolo cade la anu câte 1281, dî si scrie o mic dóue sute optdieci si unu de quartu de bere, adeca pe dî 10 patrare. Nu sê póte presupune inse câ si femeile si copiii si si ómenii cei fórté betrani sê beie atáta, si asié de aci vine conclusiunea, câ câte unu beutoriú de bere bé si mai multu de 10 patrare.

△ (*Pepita de Oliva*) a muritu de curundu in Turin. Acést'a scriu foile italiéne. A muritu dara joculu intrupatu. Dupa eum o cunoscú barem din nume si cetitorii nostri, a fostu unu meteoru in decursu de unu deceniu si diumetate, câ-ci ca jocatóre a fostu si va fi fara parecchia. A fostu o femeia frumósa, cu peru negru, cu ochi ca mur'a si cu sprincene ca pén'a corbului, farmecatóre si plina de originalitatea jocului. Abié a fostu de patru diecei de ani. Ca femeia a traitu putinu, dar ea jocatóre fórté multu.

△ (*Obenaus capitánulu*) si crescatoriulu principe-lui de Reichstadt, mai in dílele trecute a fostu primitu de imperatulu Napoleonu. Fostulu crescatoriu a dusu imperatului la o suta dóue dieci de obiecte diferite, cari le-a folositu in vietia, repausatulu teneru principe. Imperatulu a vorbitu cu dînsulu mai multu tempu, si a spusu imperatului câ principele s'a impartesitu in o crescere fórté buna si a sciutu vorbi limb'a italiana, anglesa, germana si latina, se intielege câ afara de cea materna, adeca francesa. Obiectele duse de fostulu crescatoriu, le-au asiediatu in Louvre, langa reliefiile lui Napoleon I. Remasítiele trupesci a repausatului se voru transportá la Paris in anulú venitoriu, candu va fi aniversarea de 100 de ani alui Napoleonu I.

△ (*O minune.*) O fóia germana scrie urmátorea „minune.“ In Fridenvald, unu satu intre Grotkau si Neise, s'a aratatu vergur'a Mari'a unui june schiupu de piciorulu dreptu, si i-a promisú câ déca va merge la monastirea din Eckwartscheide sê va vindecá. Junele a caletoritu acolo si s'a mantuitu. — Cine o póte crede, creda-o.

△ (*Biblioteci grandiose.*) Numerulu volumeneloru câte se afla in deosebitele biblioteci din strainetate aom

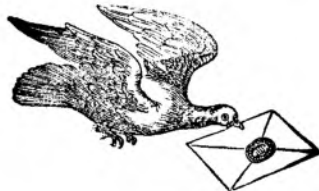
sê scie. Bibliotec'a de statu din Paris are 1.000.000 volumene de carti, si 80.000 volumene de manuscrite; bibliotec'a St. Genevieve 155.000 volumene de carti si 2000 volumene de manuscrite; bibliotec'a Mazarineana 150.000 vol. de carti si 4000 vol. de manuscrite; bibliotec'a Sorbonne 80.000 vol. de carti si 9000 vol. de manusc.; bibliotec'a magistratului (Hotel de Ville) 65.000 vol. Numerulu totoruru cartileru din bibliotecele publice in Franci'a e 6.233.000; in Angli'a 1.772.000; in Itali'a 4.150.000; in Rusi'a numai 852.000; in Bavari'a 1.268.500; in Belgiu 510.000. La óalta 20 milióne de carti se afla in bibliotecele Europei.

Gâcitura de semne de Maria Fabianu.

?a,e,e :il = o—i,,ie,
 ,o +ea +a = u ,ó. +ea * * ea
 A—e△a +u o □.ie +i lie,
 = a.e = e;u = a,,a +i lea,
 □ala+i ,,ou :a +ie = a—e,
 :e ,,ei ,,ea, c □o +i ,,u a
 = a+.a :ea—u, au = a+.a ,,a—e,
 :il ,+i * +a = a,u+ia +a!
 :e Al..eu * * u.e,ialu.

Deslegarea gâciturii numerice diu nr. 8 : „Constanti'a Dunc'a.“ Deslegare buna primiramu de la dómenele si la domnisiórele : An'a Basi'a, Veronic'a Paladi, Anastasi'a Leonoviciu, Emil'a Cadariu, Juli'a Cristianu n. Chitescu, Juli'a Suciú n. Darabantu, Julian'a Petri, Anastasi'a Suciú, si de la domni : Stefann B. Popoviciu, Joanu Muresianu, Joanu Stur'á, Avramu Stanc'a.

POSTA REDACTIUNII.

Cu numerulu presinte espira treiluniulu jan. - mart. Ne rogámu de renóirea grabnica a prenumeratiuniloru, câ-ci numerulu venitoriu se va tramite numai celora, carii si-au intregitu abonamentulu. Pretiulu pe trei luni 2 fl. pe diumetate de anu 4 fl. Pentru tabloulu nationalu — care se dá numai acelora, carii s'au prenumeratu celu pucinu pe diumetate de anu — o a se alaturá 1 fl. 20 cr. Espedarea acestui tablou se va incepe cu finea lui maiu. Spre a incungiurá spesele postale, totu cu ocaziunea acést'a se voru tramite si celalalte dóue tablouri din anulú trecut.

Fratelui N. B. „Panteonulu Romanu“ e sub tipariu si va aparé nesmintitu in lun'a lui maiu. Mai de graba nu se póte, câ ci tiparirea ilustratiuniloru recere grige incordata si tempu mai indelungatu. Te asigurámu, câ mai eleganta carte romanésca decâtu acést'a n'a aparutu in imperiulu austriacu. Prenumerantii promisi voru fi bine primisi.

Brasiovu. Diu N. M. Cu nr. 3 din 1866 nu mai potemu siorbí. In urmarea reclamatiuniloru Ti-s'a tramisu de dóue ori. Ne mirámu, câ totusi nu l'ai primitu.

La mai multi. Reclamatiunile pentru „Noptile Carpatine“ sunt a se tramite la autoriulu in Vien'a. Noi amu predatu toti bannii primiti pentru acestu opu.

Versurile : Amorulu, si Cum copila — nu se potu publicá.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu : **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1868. prin Alesandru Kocsi (in tipografi'a lui Érkövi, Galgóczy si Kocsi.) Piatia de pesci Nr. 9.